

Тема : Хетагкаты Къоста «Балцы зарæг». Иудзинадма сидт æмдзæвгæйы.

Урочы нысан:

- 1.Æмдзæвгæ «Балцы зарæг»- има базонга канын.
2. Ныхасы рæст æмæ аив кастыл бакусын.
- 3.Хæлардзинад æмæ иудзинадма уарзондзинад æвзæрын канын скъоладзауты зæрдæты.

Урочы æрмæг: компьютер (презентаци), интерактивон фæйнаг, хиконд хæлардзинады дидинджытæ, фæткъуыбæлас (ныв), ирон мелодитæ,зонындзинадтæ сбæрæг кæнынагн таблицæтæ.

Урочы цыд.

Бацæттæгæнагн рæстæг: Уæ бон хорз, сывæллæттæ.(1 слайд).

Абон нæ урокмæ æрбацыд уазджытæ, æмæ сын, уæ хорзæхæй , æгас цу зæгъæм.(2 слайд).

Сывæллæттæ, нæ урок мæ райдайын фæнды цыбыр цымыдисаг таурæгъæй. Лæмбынаг мæм æрбайхъусут, цæмæй фæстæдæр иумæ сбæрæг кæнагм таурæгъагн йæ сæйраг хъуыды.(3 слайд).

Хиуарзон цæугæдоны сæфт.

Цымаг цы ис рæсугъддæр æрдзæй. Тархæд йæ хъæбысы бакодта иу нарæг цæугæдон ,æмæ йыл æхсæвæй- бонагн узæлыд. Буц уыдис мæргъты алыхуызон зарджытæй. Сæ дойны дзы састой æппæт хъæддæг цæрагойтæ дæр. Нæ зыдта æнцой йæ згъорынагн .Райсомы уддзæф ын иу йæ рог уылагнтæ арæхстгай фаста, дон дæр ын цыма йæ сусæг ныхæстæ дзырдта, уыйау сыбар –сыбур кодта.

Иу бон куы уыд, уæд фырхъалæй йæ фæндаг акодта æнагкæрон тыгъд быдырыл. Хуры тынтагм цæхæртæ скалдтой йæ взист уылагнтæ. Бынтодæр ныббуц ис йæхицæй хиуарзон дон. Бацин ыл кодтой быдираг дæттæ дæр. Фæндыдис сæ йæ æрбахъæбыс кæнын дæр.Фæлæ...Нæ бакуымдта хæлар бакагнын иунаг цæугæдонимаг дæр, афтæмæй йæ фæндаг размæ дардта.

Цас фæцыдаид чи зоны, фæлæ иу бон йæ састæг фæд фесæфт.

Директор

Хетагурова З.А.

Абон дæр ма йæм иудзинады минавармæ чи сидти , уыцы уæрæх быдыры дæттæ æнхæлмæ кæсынц.

Фарстатæ:

Æрбакæсут- ма, цавæр уавæрты згъордта хъал дон хъæды астауты?

Куыд аивта йæ уавæр тыгъд быдыры æмæ цæмæн?

Уæдæ цæмæ сидтысты быдырты дæттæ? Иу ныхасæй ма йæ зæгъут? (иудзинадмæ).

-Уæдæ нæ абоны урочы ныхасы сæр дæр ацы дзырды нысаниуæгимæ баст уыдзæн.

- Рахизæм- ма уæдæ нæ ног темæмæ (5 слайд).

Эпиграфæн райстон Зассеты Мерабы æмдзæвгæ «Раст ма мæ Ирыстон»- зæгъгæ йæ ист рæнхъытæ (6 слайд).

Раст ма мæ Ирыстон, баризой къæдзæхтæ
Расид дæ адæмтæн арфæйаг цард
Номдзыддæр фыртты зæрдæрыст

фæдзæхсттæ

Иумæ нæ фæндаг, æмæ иумæ нæ зард!

Мераб

Зассеты

Поэт куры Ирыстонæй йæ адæмтæн арфæйаг цард, ома хæлар, зæрдæрухс, сæрибар æмæ иумæйаг.

- Нæ абоны урочы хæстæ сты (7 слайд).

- Сывæллæттæ, зæгъут- ма, цавæр стыр бæрæгбон фæбæрæг кæнынц Ирыстоны адæм кæфты мæйы 15-æм бон?(дзуапп).

Уæдæ нæ абоны урок баст у Ирыстоны ирддæр стъалы Хетæгкаты Леуаны фырт Къостайы номимæ æмæ уымæ гæсгæ (къомæдзауы ном) бацæттæ кодта æмдзæвгæ «Къостайы цытæн», кæцыйы æвдыст цауы поэты царды фæндаг .
Ныффыста йæ Калоты Зæлинаæ.

Директор

Хетагурова З.А.

Æмдзæвгæ «Къостайы цытæн».

Мæ иры Зæхх, куыд кадджын дæ мæ цæсты,

Дæ сахъуырдатæн æмбал дæр нæй зæххыл.

Дæ хъæбултау кæмæн райгуырд, цы бæсты?

Фæззыгон нæ сбуц кодтай нывыл.

Стæм сæрыстыр абон мах Къостайæ.

Фæзминаг у нæ дзыллæйæн йæ ном.

Мæгуыр цардыл кæд зарыди хъæрзгæйæ,

Уæддæр ын знаг нæ байсыста йæ ком.

Йæ цардвæндаг кæд махæн нæу бæллицæг.

Йæ цардыбон кæд уыд мæйдарау тар,

Уæддæр нын фаг срухс кодта нæ уидаг.

Рæхуыст дзырдæй фыдгулыл цыд йæ бар!

Фыдбоны уалдзæг нал ракалдта дидин.

Хуымгæнæны мæй бамбæхст мигъты хур.

Поэты удæн аскъуыди йæ фидæн.

Ныссау ис зæрдæ, фыр мæстæй ныддур.

Ныууагъта нын зарин хурау йæ фæстæ,

Цырагъдараен йæ диссаджы фæндыр.

Æвзистау рттивынц чиныгæн йæ сыфгæ.

Йæ лæггадæй мах нал стæм мæгуыр.

Директор

Хетамурова З. Ж.

Къостайы зæрдæ тынг рысти цагъайраг дуджы цæрæг адæмыл. Йæхицæн бынат нæ ардта æдых, æнахицау адæмы тæригъæдæй. Йæ магуыр уд нывондæн хаста адæмы сæрибардзинадæн. Фæндыд æй цæмæй адæм æмдыхæй æмæ ныфсджынай куы сыстадаиккой сæ бартыл хæцынмæ. Æмæ йæ уды рыстæй равзæрдис æмдзæвгæ «Додой».

Хъарæгау айхъуыст Ирыстоны кæмттыл Къостайы зæрдæхалæн фæдис...(10 слайд).

Æмдзæвгæ «Додой» кæсы ахуырдау.

Фарста:Цæмæ сидти Къоста? Цæуыл уыд йæ фæдис?(дзуапп)

- Хъарæджы ныхæстæ раивтой зарæджы рæнхъытæ. Иудзинадмæ бæлгæйæ аив дзырды дæсны нæ бавгъау кодта йæ курдиатæтæй æмæ азæлыд æгас Ирыстоныл иудзинады гимн «Балцы зарæг». Уый магуыр æфхæрд адæмы бауагъта уд, æрлæууын сæ кодта рухсмæ фæндагыл.

Æмдзæвгæ «Балцы зарæг». (кæсы ахуыргæнæг)

Фарста:Тексты кæцы дзырдтæ бæрæг кæнынц иудзинадмæ сидт? (слайд11)

Цымæ цæмæн схуыдта Къоста йæ мдзæвгæ Балцы зарæг æмæ цы амоны дзырд БАЛЦ?(слайд 12)

- Ныр та бæстондæрæй æрлæууæм дзырд ИУДЗИНАД-ы нысаниуæгыл.

1. Куыд сырæзы иудзинад?

2. Чи сты иудзинад аразджытæ?

3. Цавæр ахастдзинæдтæ хъуамæ уа иудзинад аразджыты хсæн?(слайд13)

(слайд 14)

Къостайæн йæ иудзинадмæ сидты ныхæстæ афтæ бацыдысты адæмты зæрдæты, сæ удтæ æмæ сæ зондахаст афтæ сфидар сты, æмæ ныфсджынай иумæ æрлæууынц кæддæриддæр зындзинæдты, фыдгæнæг знаджы ныхмæ. Райгуырæн зæхх æмæ йæ адæмы сæрибартау. Æфсымæртау цыдысты мæрдтæм сæрибармæ бæлгæйæ. Сæ ингæнтæ дæр æфсымæрон ингæнтæ хуындысты. (слайд 15).

Директор

Жеталирова З. Ж.

Презентаци «Фыдыбастайы Стыр хæсты архайджытæ».

Цагат Ирыстоны зæххыл æфсымæрон ингæнты ныгæд æрцыд 5150 адæймаджы. Уыдон бæрæггонд æрцыдысты:

Хъобаны хъæуы астæу 1955 аз.

Дзæуджыхъæуы республикон рынчындоны кæрты 9майы 1975аз.

Архонкæйы станицæйы 1960 аз.

Дæллаг Санибайы хъæугæрон 1965 аз.

п.Алханчурт 1955 аз.

Джызæлы 1955 аз.

Хуымæллæджы, Ольгинскæйы, Бесланы, Раздоджы, Заманхъулы, Зилгæйы, Зæронд Батæхъойы хъæуы.

- Мах хæлардзинад æмæ иумæйаг царды кой æрмæст абоны урочы нæ кæнæм... 5- æм къласы ахуыргæнгæйæ базыдтам бирæ уацмыстæ, кæцытæ нæ сахуыр кодтой бирæ раст æмæ сыгъдæгзæрдæ миниуджытыл. (слайд 16).

Нæ зæрдыл ма æрлæууын кæнæм цавар уацмыстæй ист сты ацы нывтæ?

Кæронмæ ма ахæццæ кæнут ацы рæнхъытæ... (слайд 17).

1. Мæн фæнды, цæмæй Сауи æмæ Будзийы хуызæн лæппутæ.....

2. Мæ зæрдæ фæхудти зылын лæгыл...

3. Лæг равдыста стыр зæрдæхæлар, цæстуарзон æмæ хæрзаудындынад....

(Кæцы лæгмæ хауынц ацы миниуджытæ).

-Абоны урокмæ уын загътон сахуыр кæнын фæйнæ æмбисонды хæлардзинады тыххæй.

1. Нарт дæр æмдыхæй архайдтой.

2. Амдых æмæ æмзонд адæм хох дæр фæлдахыт.

3. Денджыз дæр æртахгай у.

4. Иу æхсидавай арт нæй.

Директор

Хеттагурова З.А.

Уæдæ ма уын сæ æз дæр баххæст кæндзынæн (слайд18)

- Ныр та уæдæ нæхи аирхæфсæм .

Зарæг «Æмгæртты бæллиц- иудзинад». Автор: Калоты З - (слайд 19)

Хæлардзинад нæ зæрдæты

Мах хæссæм нæ буц царды

Иудзинадмæ не мгæртты

Мах куы хонæм се ппæты

Базард:

Хорздзинæдтæм тыргæйæ

Сбуц кæнæм нæ хистæрты

Хъæлдзæг рæстæг рвитгæйæ

Хонæм немæ не мгæртты

2

Къуыдаргом æмæ дыгурыл

Ма дих кæнæм нæ адæмты

Науæд нæ амонды бæлас

Бафтаудзыстæм сагъæсты

Базард:

Хорздзинæдтæм тыргæйæ

Сбуц кæнæм нæ хистæрты

Хъæлдзæг рæстæг рвитгæйæ

Хонæм немæ не мгæртты

Нæ райсом абонæй хуыздæр

Сомбоны цард саразæм

Директор

Кетанурова З.Х.

Царды уидæгты бындар

Тулдз бæласау ауадзæм.

Базард:

Хорздзинæдтæм тыргæйæ

Сбуц кæнæм нæ хистæрты

Хъæлдзæг рæстæг рвитгæйæ

Хонæм немæ не мгæртты

Къордты куыст.

1 къорд: Цыбыр нывæцæн «Иудзинад – нæ сомбон».(20слайд)

2 къорд : Къулылкæнгæ газет «Иудзинад нæ сомбон»(20 слайд).

Хатдзæгтæ:

Уæдæ абон сбæрæг кодтам иудзинады нысаниуæг.

Цы райстат нæ абоны урокæй ногæй уæхицæн? (слайд21)

Хатдзæгтæ:

1. Хæлар цардæй райгуыры иудзинад.

2. «Балцы зарæг» магуыр адæмæн ныфс æмæ хъаруйы сидт.

3.Æнæ иудзинад нæй адæмтæн сомбон.

Рефлекси:

Æртæккæ алчидæр банымайæд йæ дзуæппытæ таблицæмæ гæсгæ, скæнæд йæ зонындзинæдтæн бæлвырд аргъ æмæ равзарæд хъæугæ бæрæггæнæны хуыз. Бæрæггæнæнтæ та сты фæткъуытæ... Сырх- иттæг хорз, бур- хорз, цъæх- хуыздархуат. Бафидар сæ кæнут нæ дыргъбæласмæ.

Директор

Хетагурова З.Р.

Хæдзармæ куыст:

Æмдзæвгæ «Балцы зарæг» зæрдывæрдæй сахуыр кæнын.

Ныффыссын нывæцæн «Иудзинад- адæмты сомбон»

Бæлас йæ видæгтæй фидар у, адæймаг та æрдхæрдтæй, æмбæлттæй. Гъемæ,
Стыр Хуыцау æгас Ирыстоны цæрæг адæмтæн дæр ахæм арфæйаг цард
радтæд, æмæ куыд хъуыса нæ иудзинады зард фæрнджын фæндæгтыл
Зассеты Мерабы арфæйы ныхæстæм гæсгæ.

Æмдзæвгæ :Ирыстонæн мæ арфæ (автор: Калоты Зæлиня)

Цæй диссаг у Хуыцауы арфæ царды,

Гъе уымæй хайджын Иры зæхх дæр уæд!

Нæ фарны хъæр куыд айхъуыса уæларвмæ,

Кæддæриддæр нæ зонд куыд уа æмвæнд!

Фыдæлты кадæй мах стæм сæрыстыр!

Сæ рухс номæй хæрæм æдзухдæр ард!

Алайнаг тугæй адæмтæн хæрз чысыл,

Уæд а дунетыл хъуысид цины зард!

Нæ рæзгæ фæлтæр нал зонид хæсты хъæр.

Ныййарæг мад уæд нал æркæнид сау.

Нæ царды уалдзæг ракалид цъæх сыфтæр.

Нæ рыст уæзæг та сулæфид фæлтау!

У цардæфсæст. мæ райгуырæн, мæ бæстæ!

Æз уарзын дæу ныййарæг мадау раст!

Цæргæбонтæм нæ зæрдæты дæ хæрзтæ!

Нæ бæллицты хуыздæртæ демæ баст!

Арфæгонд ут!

Директор

Жеталирова З.А